ՓՈՒՆՁ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՑԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

41րդ ՏԱՐԻ—ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ | թիւ 3 | 3 ՆՈԵՄԲԵՐ 1907

Հաճոյով կը հրատարակեմ այս յօդուածը՝ որ վահրամ եփ. Մարգարեանի փորձ գրչեն ելած է։ Ուզողը կը նկատեմ առ այս մասնաւոր դրուատիք հիւսել, երբ ծանօթ է արդեն Յօդուածագրին ունեցած փորձառութիւնը, ի մասին նոյնինքսիւ հոչակեալ կտակին։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(ԵՈՒՆՆԷՍՔՈՒ)

Մեր Ազգին կարծես անծանօթ մնացած, իւր կտակով վերջերս հռչակուած, հարուստ և միանգամայն բանասէր անձնաւորութիւն մ'էր Եոհաննէսքուն, որ, 1862ին Յովհաննու Մուհէնտիսեան տպարանին մէջ տպագրել տուած «Հայ Գրականութեան զարգացման համար կարեւոր տեղեկութիւն մը» անուն տետրակին ներքեւ ստորագրած է ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՈՒՆՆԷՍՔՈՒ։

Ինչ էր արդեօք Հայ Գրականութեան զարգացման համար տուած տեղեկութիւնը և ինչ նոր բան կ'առաջարկէր Պ. Եոհան-

նէ՛քրա։ Դժբախտաբար իւր գիրքը չատ մը գիրքերու և տետրակներու նման, գարշուց հոլովման հետ փճացած է և որով կը պարտաւորուինք յիշողութեան դիմել և անոր բովանդակութեան գլխաւոր երկու կէտերն յառաջ բերել։

Անդրանիկ Ծովհաննէսեան կը գրէր թէ՝ Գաղղիացիք իրենց բոլոր գպրոցներուն մէջ ժամանակ մը պարտաւորիչ ըրած էին լատիներէնը սովրեցնել իրր մայր լեզու ֆրանսերէնի։ Բայց երկար փորձերէ ետքը՝ համոզուեցան թէ՝ ապարդիւն մէջտեղ մ'է այդ՝ ֆրանսերէնը հիմնովին սովրելու համար, ուստի իրենց վարժարաններէն վտարեցին լատիներէնը և միայն ֆրանսերէնի այժ տուին, իսկ լատիներէնը վերապահեցին մասնագիտական գպրոցներու, և այսպէսով՝ կ'ըսէր Անդրանիկ Ծովհաննէսեան, Ֆրանսայի մէջ լատիներէն գիտցողներու թիւն աւելցաւ, մինչդեռ քիչ մը պէտք եղածին պէս լատիներէն գիտէին՝ երբ բոլոր գպրոցներու մէջ պարտաւորիչ եղած էր լատիներէնը։ Այս տեղեկութիւնը մատամբ կը զօրացնէր աշխարհաբարեանները, սրանք 1830ի տեսիլներէն սկսեալ կը պահանջէին կարգաւորել աշխարհաբարը և գպրոցներու մէջ դասախօսել, և այս տեսիլ հրատարակուած էին բազմաթիւ այլեալ տետրակներ աշխարհաբարի ի նպաստ, և ընթերցանութեան դասագրքեր՝ աշխարհաբար և գրաբար խառն ոճով։ Հին ոճով քերականը, հեգարանը, տաղմոսը սկսած էին տեղի տալ և գրաբար քերականութիւններն ալ ստիպուած էին իրենց հոլովմանց և բայից դէմ աշխարհաբար ձեւերն ալ զետեղելու։ Պահ մը կարծուեցաւ թէ գրաբարի և աշխարհաբարի խնդիրը վերջացած է, սակայն ի վերջոյ չանք մը եղաւ գրաբարախառն աշխարհաբարով գրել և հետզհետէ մօտենալ գրաբարին, մինչև որ օր մը կարելի ըլլայ Աւետարանի լեզուով գրել և խօսիլ...։

Սակայն, աշխարհաբարի ջերմ չատագովներ գոհ չմնացին այս կարգադրութենէն և իրենց պայքարը ժամանակ առ ժամանակ մղելով՝ վերջապէս յաջողեցան Ուսումնական Խորհուրդէն ընդունիլ տալ աշխարհաբար քերականութիւնը մեր գպրոցներուն մէջ, բոլորովին անջատ գրաբարէն։

Բայց, Անդրանիկ Ծովհաննէսեան վերոյիշեալ տետրակով բոլորովին նոր և տարօրինակ առաջարկութիւն մը կ'ընէր։ Բանասէրը կ'առաջարկէր հայ տառերու տեղ լատին տառեր գործածել,

որովհետև, կ'ըսէր, ասով բնաւ նեղութիւն պիտի չքաշուի օտար լեզուները սովրելու համար և օտարներու ալ դիւրութիւն տրուած պիտի ըլլայ մեր լեզուն սովրելու։

Այս տեղեկութիւնը կամ առաջարկութիւնը իրաւունք տուաւ գրաբարեաններուն ըսելու թէ՝ նորելուկները կ'ուզեն ո՛չ միայն լեզուական գոյութիւնը վերցունել այլ և դիրերնիս՝ և մեր սիրած եկեղեցիէն պաղեցնել զմեզ։ Կարծես օտարամոլութիւնը մեր յատկանիշն եղած չըլլար։ Սակայն, բանասէրը իւր մտքէն ասանկ բան մը չէր անցուցած բնաւ. տեսած էր Ռուսա-նացիները՝ որոնք փոխած էին իրենց տառերը և լատինական տառերու մի քանիներուն ներքև մէկ մէկ նշանակ դնելով՝ վերջնականապէս ընդունած էին զանոնք։ Ուստի իրեն համար անտեղի թուեցաւ ոմանց, գրաբարեաններու, այս առարկութիւնը, քանի որ ինքը կրցած էր լատին տառերն նմանցնել հայ տառերու. մէկ խօսքով՝ գրերու ձեւակերպութիւնը մեզանչում մը չէր նկատեր լեզուին դէմ։ Նոյն իսկ լատին ցեղէ տարբեր ծագում ունեցող ազգեր ալ ընդունած են, կ'ըսէր Յովհաննէսեան, լատին դիրերը, առա՛նց այդ պատճառաւ բան մը կորսնցնելու իրենց լեզուէն։ Թէև իւր այս ըսածը նկատողութեան չառնուեցաւ, սակայն՝ ինք՝ իբր կամքի տէր ոմն՝ քանիցս փորձեց տարածել իւր ծախքով տպագրել տուած լատինական տառերով հայ լեզուի քերականը, գաղղիերէնէ հայերէն խօսակցութիւնը և մի քանի տետրակներ, ինչպէս նաև գիտական թերթ մը, որոնք բնականաբար ամենքն ալ օգտակար չէին կրնար ըլլալ մեզ, երբ մենք վարժուած էինք հայ տառերով աւելի դիւրաւ կարդալ մեր լեզուն քան օտար գրերով։

Անդրանիկ Եոաննէսեան ըրած ծախքերուն վրայ չատեր կը զարմանային և անոր յամառութեանը վրայ կը ծիծաղէին, և ո՞վ պիտի չծիծաղէր՝ երբ անգործադրելիին ետեւին կը վազէր, մանաւանդ որ մեր լիակատար տառերը օտարաց նախանձը չարժեցուցած էին դիւրութիւն տուած են մեզ կարդալ և ճշդիւ արտասանել բոլոր ազգաց բառերն ու տառերը։ Ասկից զատ, մենք Անգղիացւոց չափ աւանդապահ ժողովուրդ մ'ենք և չատ դիւրաւ չենք կրնար հրաժարիլ մեզ աւանդ մնացած կրօնական, կրթական կամ լեզուական սովորութիւններէ։ Սակայն, պէտք չէ մեղադրել Անդրանիկ Եուանննէսքուն, առա՛նց գիտնալու անոր ներքին և թա-

քան նպատակը և փափաքը՝ որոնց ձգտիլ ուզած է նա՛յն իսկ իւր կեանքին վերջին վայրկեաններուն մէջ։ Ձենք գիտեր թէ՝ յաջողած է իւր այդ փափագին կամ նպատակին մէջ։ Եթէ յաջողեր, թերեւս 22,000 ոսկւոյ կտակը պիտի չընէր։ Սակայն կրնանք վստահ ըլլալ, ոսկւոյն չարաչահելնիք մեր բա՛ն ըսելիքը։

Անդրանիկ Եսայեանէսքան Պոլիս եկած էր բազմալեզուհան բառարանին համար գաւառական բառեր հաւաքելու և ասոր համար կը վիճակէր գաւառական լեզուով տպուած գիրքեր և գաւառական բառերու ցուցակներ՝ ձշգնիք բառարաններ՝ որոնք դժբախտաբար գոյութիւն չունէին։ Հազիւ կրցաւ գտնել քանի մը գիրքեր, որոնց եռեւի կողմը կը գտնուէին մի քանի գաւառական բառերու ցուցակներ, որոնք անշուշտ չէին կրնար գոհացնել զայն։ Բառագիրն Եսայեանէսքան կը կարծէր որ Պոլիս իւր գրական և գիտական փափաքներուն գոհացում պիտի տայ, քանի որ գաւառացոց կեդրոն կը համարուէր և կը յուսար գտնել ամէն գաւառէ ուսեալ մարդիկ, որք կարենան իւր հարցմանց պատասխանել կամ նպաստել բառարանին աւարտման։ Սակայն իւր այս փափաքը դժբախտաբար չկրցաւ իրականանալ զանազան պատճառներով։

Բայց, Անդրանիկ Եսայեանէսքան համար կատարեալ անակնկալ մ'եղաւ, երբ իրեն ներկայացուցի բոլոր բանասէրներու գոհացում տուող մեր սիրելագոյն բարեկամը՝ Աբրահամ էֆ. Ալվազեան, որ յայտարարեց թէ՝ գաւառական բառերու գանձն իւր քովն է, և խոստացաւ երկրորդ օրն իսկ Եսայեանէսքան ներկայացնել գաւառական բառերու երկար ցուցակ մը։ Եսայեանէսքան աչաց մէջ փայլեցաւ ուրախութեան ժպիտը, երբ տեսաւ Աբրահամ էֆ. Ալվազեանի բառանմոյշները, զորս չա՛տ լաւ գիտցաւ ներկայացնել մեր եզական կենսագիրը—բառագիրն՝ Ալվազեան Աբրահամ էֆ.։

Գաւառական բառերն ես սկսայ կարդալ և Պ. Եսայեանէսքան ամէն մէկ բառն ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ և ուզեց անոր վրայ կատարեալ ճշդրիտ տեղեկութիւն ստանալ։ Այդ գաւառաբառերուն մէկ քանիներուն համար ըսաւ.—«Դոքա առձեռն բառարանի մէջ գտնուած են»։ Զարմանքը մեզ պատեց, տեսնելով Եսայեանէսքան այս սուր յիշողութիւնը, իւր ա՛յնքան յառաջացեալ տարիքին մէջ։

Եսայեանէսքան խնդրեց որ այդ գաւառաբառերը վերածուին իրենց սրմատներուն, ինչ որ բաւական դժուար աշխատութիւն մ'էր և անկարելի էր առանց մանաւանդ վճարման կատարել։ Այս մասին պիտի խօսինք յաջորդիւ։

Կ. Պոլիս ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Արօրը եւ իւր բազմաթիւ օգուտները.— Հին արօրը եւ այժմու կատարելագործեալ արօրը.— Ի՞նչ տեսակ ծառայութիւններ կ'ըսպասուին այժմու արօրին։

Փունջի երիտասարդ վարիչ—խմբագրին կզմանէ յայտնուած փափաքին եւ ժամանակին մեր կզմանէ ալ արդէն եղած խոստման համաձայն, յառաջաբան—յօդուածով մը բացինք անցեալ անգամ այս Գիւղատնտեսական Բաժինը, մի քանի տողերու մէջ պարզելով ա՛յն ծաղկեալ վիճակը՝ որուն հասած է այսօր հողագործութիւնը, Եւրոպիոյ գանազան քաղաքակիրթ երկրաց մէջ։

Փունջի մէջ, հետզհետէ երեւնալիք այս Բաժնին մէջ, առիթ պիտի ունենանք Գիւղատնտեսութեան այլեւայլ ճիւղերուն վրայ խօսելու, միշտ անոնց օգտակարագոյն եւ ըստ կարելւոյն, անմիջական կերպով գործադրելի կողմերը ներկայացնելով Ընթերցողաց մեր այս նոր դասակարգին։

Այս անգամ, արօրին ընծայած օգուտները առարկայ պիտի ընենք մեր ուսումնասիրութեան, սա՛ իրաւացի մտածումով թէ՝ հողագործութեան մէջ, հերկումը որ կը կատարուի արօրով, էական տեղ մը կը գրաւէ երկրագործին բազմատեսակ զբաղմանցը երկար շարքին մէջ։

Նախնական ժամանակներէ ի վեր, հերկումն իրեն անմիջական ընկեր ունենալով սերմանումը եւ հնձումը, հայթայթած է մարդոց եւ անասնոց սնունդը. նորագոյն ժամանակաց մէջ ալ, այդ երեք գործողութիւնները, ա՛լ աւելի կատարելագործեալ վիճակի մը հասնելով, նոր զարկ մը տուած են լինչ լինչ բոյսերու, որոնցմէ մարդկային ճարտարութիւնը եւ հնարամտութիւնը կրցած է առատօրէն օգտուիլ, ճարտարարուեստական գանազան նախնական նիւթեր հայթայթելու համար իրեն։

Երբ պրպտելու ըլլանք պատմութեան հին էջերը, դիւրաւ պիտի համոզուինք թէ՝ այն ատենուան հողագործները չատ պէտք չունէին հողը խնամով պեղելու, խառնելու, տակնուվրայ ընելու, իրենց անդրանը պէտք եղած պարէնը հայթայթելու համար. հողերը դեռ կոյս էին. հնմակուան պէս յոգնած չէին. հնմակուան չափ ալ բազմամարդութիւն չկար. բնակչութիւնն ալ հնմակուա-

նին չափ բազմապահանջ չէր. հետեւաբար այն ատենուան գործիքն ալ՝ որ պաշտօն ունէր արտը պեղելու, խառնելու կամ ինչպէս կ'ըսեն՝ հերկելու, չատ նախնական էր. ըստ առաջելին՝ Սէլէի որդւոյն Տրիբթօլէմի վերագրուած արօրին և մեր այսօրուան գործածած կատարելագործեալ արօրին մէջ եղած տարբերութիւնը ահագին է:

Ժէֆէրսըն, Թաէր, Տոմպալ և ամենէն վերջը Կրանվուանէ, իրենց լուրջ և գործնական ուսումնասիրութիւններովը, կատարելագործութեան գագաթնակէտին հասուցին Հռովմայեցի մեծ քաղաքացիին և Ամերիկացի մեծ երկրասէրին կողմանէ ա՛նքան նախանձելի հպարտութեամբ և ա՛նքան ամուր և հսկայ ձեռքերով բռնուած այդ արօրը:

Վերջացող դարուն մէջ տպրող այդ չորս գիտունները իրենց այդ գործնական արտադրութիւններովը հաստատապէս չատ աւելի ծառայեցին մարդկութեան, քան բոլոր այն նշանաւոր և աննշան աստուածաբանները՝ որոնք եսասիրանալու, Պուտտաներու կամ չգիտեմ ուրիշ իներու վերացական ուսումնասիրութեամբը զբաղելով իսկապէս չոր ու անօգուտ կեանքի շրջան մը (ըստ իմ խոնարհ կարծեաց) բոլորեցին այս աշխարհին մէջ:

Թէ ինչո՞ւ կ'ընծայենք այդքան պատիւ ու յարգ արօրին և գայն հետզհետէ կատարելագործող գիտնոց. դա՛ չատ հասկնալի է. արօրը ինչպէս ըսինք՝ հողագործին ամենէն կարեւոր և թանկագին գործիքն է. հողային աշխատութեանց ամենէն կարեւորագոյն մասը այդ գործիքին միջոցաւ կը կատարուի. ան է՝ որ հողը կը պատռէ և զօրեղ կերպով ծլելու և ուռճանալու յարմարագոյն միջավայր մը կը պատրաստէ բուսոց սերմերուն. մշակելի հողին մէջ գտնուած կարգ մը մանրէներ, որոնք այնքան մեծ դեր կը խաղան հողերու արգաւաւորութեան գործին մէջ, մաքուր օդի պէտք ունին, իրենց շրջանը արդիւնաւոր կերպով բոլորելու և բոյսերուն յարատեւ սնունդ մատակարարելու համար. արօրն է՝ որ արտը կանոնաւոր կերպով տակն ու վրայ ընելով, անոնց կը հայթայթէ հարկ եղած օդը. դարձեալ արօրն է՝ որ հողը որոշեալ խորութեամբ մը պեղելով, անոր ջրոյ մասին ունեցած թափանցելիութիւնը և ջուր ծծելու կարողութիւնը կ'աւելցնէ. այդ կերպով, արտին երեսը լինկած անձրեւի ջուրերը, աւելի դիւրաւ և աւելի առատ կերպով կը մթերուին հողին ստորին մասերուն մէջ:

այդ մթերուած խոնաւութիւնը, իւր կարգին, ահագին դեր կը խաղայ բուսոց աճման և զարգացման գործին մէջ։ Հետեւաբար՝ բոլոր այս օգտակարութիւնը ուշադրութեան առնելով՝ կը տեսնենք թէ՝ հողագործական բոլոր գործիքներու և բազմատեսակ մեքենայից թոհուբոհին մէջ, իրաւամբ պատուոյ տեղը կը բռնէ արօրը, և այս՝ հին ժամանակներէ ի վեր։

Արօրը, դեռ ուրիշ կարեւոր պաշտօններ ալ ունի հողագործութեան մէջ. արտերը բարելաւելու, անոնց յոռի յատկութիւնները, կարելի եղածին չափ մեղմացընելու համար, ինչ ինչ նիւթեր գործածել հարկ է, ինչպէս կիր, մարնահող, ևն. այդ նիւթերը հողին հետ լաւ մը խառնելու և այս կերպով արտին ֆիզիկական յատկութիւնները բարելաւելու համար, դարձեալ կը դիմեն արօրին. արտին մէջ թափուած պղբը, ինչպէս գիտենք, կ'արգասաւորէ հողը. բայց այդ պղբը, հողին հետ խառնելու է, որպէս զի իւր բարերար ազդեցութիւնը, կարելի եղածին չափ զգալի ըլլայ. արօրը կը կատարէ այդ պաշտօնը։ Երբ արտ մը, մի քանի տարի ինքն իրեն ձգելու ըլլանք, վայրի բուսականութեամբ մը կը ծածկուի. երբ ուզենք մշակել այդ արտը, դարձեալ ստիպուած ենք դիմելու արօրին, որ այդ վայրի բոյսերը խլելով կը խառնէ զանոնք մշակելի հողին հետ և այս կերպով կ'աւելցընէ անոր արգասաւորութիւնը, քանի որ այդ բոյսերն փտտելով հողին մէջ, այս վերջնոյն կը հայթայթեն բուսահող և հանքային նիւթեր։

Եթէ ակնարկ մը նետենք մեր ի վերոյ թուած այդ բազմատեսակ գործողութեանց վրայ, շուտով կը համոզուինք թէ՝ զանոնք օգտակարապէս կատարելու համար, չբաւեր մեզ այն նախնական արօրը, որ երբեմն լիուլի կը գոհացնէր Հին Աշխարհի ժողովուրդները և որուն նմանները կը գտնուին դեռ այսօր, Հնդկաստանի, Արաբիոյ և Ովկէանիոյ ինչ ինչ մասերուն մէջ։

Հին ատենը, ինչպէս ըսինք, հողը դեռ կոյս վիճակի մը մէջ կը գտնուէր. անոր արգասաւորութիւնը դեռ շատ մեծ էր։ բաւական էր արտը երեսանց քերել և սերմը յանձնել անոր. հետեւաբար խիստ պարզ դրութեամբ չինուած արօր մը, կարող էր այն ատենուան պէտքը գոհացնել. հիմայ այնպէս չէ. ինչպէս տեսանք, շատ բան կ'ապաուէ իրմէ. մեր այդ բազմազան պէտքերուն գոհացում տալու համար, հարկ անհրաժեշտ էր, ինչպէս պիտի ըսէր Թրքահայոց համակրելի բանաստէր Մրմըրեան էֆէնտի,

արօրին գործօն մասերը փախել, նոր կերպարանք մը տալ իրեն (այսինքն արօրին), փայտին տեղ դործածել երկաթ, պողպատ, թափծու և ծեծուած երկաթ, որպէս զի աւելի դիմացկուն ըլլայ և հետեւաբար կարենայ, ի պահանջել հարկին, հողին աւելի խորունկ խաւերը իջնել և հոն թաքուն մնացած այժերը արտին երեսը առնել բերել։

Երբ մեքենագիտական սկզբանց կիրառումը մտաւ արօրի չինութեանը և պատրաստութեանը մէջ, սա՝ ահագին կերպարանափոխութեան ենթարկուեցաւ. այդ սկզբանց, առաջին անգամ կիրառումն, ալ ինչպէս ըսինք, տեղի ունեցաւ, ի չնորհս ա՛յն գիտնոց՝ որոնց գլխաւորները թուեցինք վերեւ. անօգուտ է ըսել թէ՝ այդ գիտնոց չարքին մէջ, դեռ ուրիշներ ալ մտնելու իրաւունքը ունին. մենք միայն անոնց գլխաւորները չարելով գոհացանք։

Մեր յառաջիկայ ուսումնասիրութեան առարկայ պիտի ընենք կատարելագործեալ արօրի տեսակները, թուելով անոնց գանազան գործօն մասերը և իրենց բազմապիսի օգտակարութիւնը։

ՆՇԱՆ Գ. ԳԱԼՓԱՃԵԱՆ
Ցմօրէն Սանասարեան վարժարանի Կարնոյ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՅ ՀԱՆՃԱՐԸ

ԿՈՉ ՄԸ՝ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒՆ

Հազիւ քառներկուքը թխւակոխած, ժժգոյն, չզուտ և քիչ մը նիհար, հասակը միջակէն վեր. ահա՛ ամբողջ ուրուագիծը դպրոցական ընկերիս՝ Հրանտ Աստուրեանի։

Դեռ այն առեն 13 տարեկան մը կայինք՝ երբ մէկտեղ դպրոց կը յաճախէինք։ Մերթ դասերէն կը բացակայէր, ու մենք ընկերակիցներով իրիկուան տուն վերադարձած առեններս՝ փողոցին մէջ յաճախ կը հանդիպէինք իր հօր, որուն առաջին աւելով խակ կը փութայինք հարցնելու. — «Ի՞նչ ունի Հրանդը, ինչո՞ւ այսօր

դասի չեկաւ», որուն ի պատասխան պաղարիւնութիւնով մը կը պատասխանէր ան.— «կը գծէ»։

«Կը գծէ...»։ Ձիշդ այդ բառն էր որ մեր ալ ուշադրութիւնը գրաւած էր, ու ամէն անգամ որ մարդուկին հանդիպէինք, չափաճաճ ընկերներէս մին կ'ելլէր ու կը հարցնէր Հրանտին բացակայութեան պատճառը, անխուսափելիօրէն ստանալու համար ծանօթ պատասխանը. Կը գծէ։

«Կը գծէ». սակայն ի՛նչ էր որ կը գծէր ան։

Հրանտ պզտիկուց գծագրութեան բնական հակում մը ունէր. 6—7 տարեկանէն սկսելով նկարած է այն տեսակ պատկերներ, որոնք դիտողին աչքին անհաւատալի պիտի թուէին։ Ու գեղարուեստի այս ճիւղին հանդէպ իր ունեցած հակումին հետեւանքով՝ շատ անգամ կը նախընտրէր չգալ՝ մի՛ միայն գծելու համար...։

Ուսուցիչներէն մին լաւ դիտած էր այս բանը, ու մեկենաս մը գտնելով յորդորած էր հայրը՝ որպէսզի Հրանտը Եւրոպա ղրկեն՝ անոր տաղանդը փայլեցնելու համար։ Բայց մայրը դէմ կեցեր էր այս խորհուրդին, առարկելով իր զաւկին մէկ հատիկ մանչ ըլլալը։

Սակայն հանճարը չմեռնիր։

Պզտիկ նկարիչը մի քանի տարի ևս անցնելով՝ արդէն բաւական յառաջացում ունեցեր էր իր արուեստին մէջ և իւղանկարի նախափորձերը կ'ընէր լինքներն։ Քանի մը տարիներ ևս, և ահա՛ դեռահաս վարպետը նկարիչի համբաւը չլիներ էր անունին չուրջ։

Ակէց վերջ իր նշանակելի յաջողութիւններէն մին եղաւ Պալասոյ մի քանի մեծ վարպետներու քով ծառայելը, քիչ ատենուան մէջ արուեստին իրեն անծանօթ մնացած տեղերը ուսումնասիրելէ յետոյ գառնալով իր ծննդավայրը։ Հիանալի արտադրութիւններ են իր Նաթիւռ Մառթը, «Անապատի մէջ լուսնի լուսով ճամբորդութիւն»ը, ևն. ևն.։

Շատ անգամ երբ գինքը տեսնեմ կը հարցնեմ թէ՝ գործը ինչպէս է. գժգոհ բացատականով մը կը պատասխանէ լինծի. ու այն ատեն ականջիս կը հնչէ իր ողբացեալ հօր խօսքը։ «Կը գծէ...»

Խե՛ղճ հայր, հազիւ թէ զաւկիդ փառքը պիտի տեսնայիր, ահա մահը բաժնեց զքեզ քու երեք զաւկներէդ և կնոջմէդ։

Այս բանը պատճառ մը եղաւ Հրանտի՝ իր հայրենի տունը մնալու համար, թէպէտ միւս կողմէ «ախ»ով կը լիչէ տղայութեան ատեն իր դէմը եղած բադրը վանելով՝ իր մօր անձկամիտ որդեսիրութեան զոհ մը ըլլալը։

Ու հիմակ, որ դեռ երիտասարդ է և բաւական ժամանակ ունի իր փափաքները գոհացնելու, կաչում կ'ընեմ հայ Բարեսէր-ներու, յանուն Հայ Արուեստին, որ յօժարին յիշեալ արուեստա-գէտին ձգտումները իրագործել, մտածելով որ հանճարի մը բար-ձրացման օժանդակելու գործը, դպրոցներ, եկեղեցիներ, հիւան-դանոցներ չինելէ աւելի վսե՛մ է և նուիրակա՛ն։

Ա՛ռ այս քաջայոյս եմ որ այս օգտակար խնդրանքս իր նպաս-տաւոր արձագանգը պիտի գտնէ Հայ Բարեխիրտներէ մէկուն կողմէ։

Նիկոմիդիա ՅԱԿՈԲ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԼՐԱԴՐԱՆԱՆ ՌԱՐԳԵԼ

ԱՆՕԳՈՒՏ ԳՐԻՉՆԵՐՐ

Ինչքան ազատ պիտի ըլլար եթէ երախտագիտի զգացում ըս-ուածը ծախու ապրանքի պէս բան մը եղած ըլլար, ցուցադըր-ուած սա՛ կամ նա՛ խանութպանին ցուցափեղկին մէջ, նիւթական և չօշափելի առարկաներու պէս տրամադրելի ամէն ոյն մարդ-բուն՝ որոնց համար, անհրաժեշտօրէն պէտք պիտի ըլլար անոր գոյութիւնը։

Ապերախտ ու եղած բարիքի մը ամբողջ օրհնութիւնը անգի-տացող անհատներու ո՛րքան ճոխ մթերք մը կը կարծէք որ կ'ապ-րի մեր մէջ։ Իրական արժանիքներու չնորհքովը ազատագրած գրա-կան հոյակապ արտադրութիւններու աւջև, կեղծաւոր քննադատի սև ակնոցը քիթերնուս վրայ, ո՛րքաններ չեն խլրտար արդեօք մեր քովը, մեր գրասեղին շուրջ։ Գեղեցիկ, օգտակար ու գնա-հատելի գործերու և երկար ու քրտնաջան աշխատութիւններու արդիւնք եղող պատուական արտադրութիւններու վրայէն խղճուն-չի իրենց բովանդակ ազդեցութիւնները թաղելով՝ անցնող ո՛րքան քան գաճաճներու ալքատալը չենք տեսներ մեր բոլորտիքը։ Ու, այս ամենէն վեր, որտի ու հոգիի անհուն բզքտուքներով չէ՞ որ կը տեսնենք մեր աչքերուն առջևէն անցնիլը ամէն անո՛նց՝ ո-րոնք ազատ գրիչի հարուածով կը տապալեն իւ՛նչ որ տարիներու անձնազոհ չանքն ու լինքնուրոյն տքնութիւնն է բարձրացուցեր գրական ճամբուն վրայ։

Ապերախտնե՛րը...։

Շա՛տ չատերու կողմէ թափուած երեւութապէս ամուլ այս աշխատութիւնը, սակայն, շատ գէշ, անիրաւացի կերպով մը ա՛յնքան վատօրէն կը զոհէ գրական ո՛ր և է գործ, որ օգտակար է և չնոխիչ։ Անմաքուր խղճի, չքաշող բնաւորութեան և նախանձող ոգիի մը դրդողութիւնով բարոյական չահատակութիւններ ընելու, կա՛մ, անձնական հաչիւներ մաքրելու ազտեղի դիտաւորութիւններով, սիրուած ու յարգուած անձնաւորութիւններու համբաւին ու անունց գործերուն վրայ ստուեր բերելու բնոյթ մը մատնող ա֊սանկ փորձեր; երթէ ո՛չ լրջախոհ՝ բայց ռամիկ մտքերու վրայ, ցաւալի է որ, կը բերեն իրենց աւերները՝ տխուր ու սրտաճմլիկ։ Ու երեւակայել որ թերթերէն ոմանք, ամենէն աւելի ժողովրդա֊կանութիւն չահած ըլլալու յատկնութիւններով փքացող թերթեր —մեծագոյն մեղսակցութիւնը կ'ունենան ուղիղ մտքերը թիւրելու առանկ բարոյական ոճրագործութիւններու մէջ։

Ո՛րքան արդարացի էր քաղաքը համակրելի Սիմոն Էֆ. Գա֊փամաճեանի՝ երբ, անցեալներէն մէջ, իր «Առ Տիկին Ճշմարտութիւն» խորագրին տակ դիտել տուած ճշմարտութիւն֊ներու միջոցին կը հարցնէր. «Այսպէս չէ՞ միթէ Մամուլին մէջ ալ֊յայտնուած ուղիղ կարծիքներու, չնոխիչ տեսութիւններու մէջաեղ շատ անգամ լինչ անձնական հաչիւներ, լինչ գձուձ և ստորին խօսքեր։ Հեռի՛ ընկերական ամէն խաւերէն կեղծիքն ու խար֊կանք; հեռի՛ մեր կրթական հաստատութիւններէն ևն. սուտն ու խաբեբան։ Անոնք թշուառութիւնն ու անկումն են, փոխանակ եր֊ջանկութեան...։»

Այս անկեղծութիւնով ոնող և այս ճշմարտութիւնը լիովին հակցող քաղաք քանի՞ գրչի մարդ կրնաք համրել։

Պէտք է խոստովանիլ որ մաքուր խեչալի մը և ազնիւ նպա֊տակակէտի մը ձգտելու դրոչմին հիմնովին զուրկ գրիչներ կը վխտան մանաւանդ մեր Գրական Հրատարակին վրայ. ատոնկիները չե՞ն որ ուրիշին սա՛ համզուսը կը ներշնչեն թէ՝ մեր գրական աշխատասէրները, ամենքն ալ, որոշ գոյն մ'ունենալէ փարատա֊ներով հեռացած, կը սիրեն քանդել լինչ որ լաւ է, կը սիրեն հար֊ուածել լինչ որ օգտակար է, ու ամենէն աւելի, չեն խոկ ուզեր տեսնել քիչ մը արժանիք ուրիշներու վրայ։

Շա՛տ իրաւացիօրէն վատահած ենք տպէտ ու տիրացու ժողո֊վուրդի այն պիտակը՝ որ պիտի տեսնուի մեր ճակտին վրայ, ո՛ր֊

քան ատեն որ չճանչնանք մեր լրագրական բարքերուն այս ազատ եւ անուղիղ հանգամանքը։ Ո՞րն միտքէն կ'անցնի վրկել սա կամ նա անբարեմիտին ձեռքին մէջ խաղալիք դարձած անունները այն կրօնական կամ աշխարհական դէմքերուն, որոնց ճշմարիտ օգտակարութեան աչքառու ապացոյցները կոթողուած ունինք մեր աչքերուն առջեւ։ Ո՞վ մտածեր է երբեք որ մեզի յատուկ եղած անճիշդ ու անուղիղ քննադատութեան այս կերպը խօսուն կերպով կ'արտայայտէ ա՛յն մտնաւոր յատկանիշը՝ որ ա՛յնքան բացայայտօրէն կը զատորոշէ մեզ ուրիշ համայնքներէն։ Անխոհեմ գրչակներու կողմէ հոս հոն ցանցնուած այս անմիտ բարբանջանքները որո՞ւ հոգ թէ, հետզհետէ, աւելի յարաճուն հանգամանքներ կ'առնեն, զգայուն սիրտերը վիրաւորելու չափ ուժգին եւ սաստիկ։

Խեղճ չենք դներ մեր քննադատութիւններուն մէջ. ահա թէ ինչո՛ւ համար առանց ճշդորոշ կերպով գիտնելու իրերու ներքինը, վճիռներ կ'արձակենք, հեղինակութիւն կուտանք մեր խօսքերուն ու ասանկով, այս անվերջ, յաւիտենական տոզմնցուժով մեր ձաբռուտքներուն, կը կարծենք չինած ու ստեղծած ըլլալ մեր ներքին բովանդակ գոհունակութիւնը։

Անօգուտ գրչի գործ չէ՞ ասիկա։

Հարկ կա՞յ նկատողութեան առնել չարքը այսօրինակ չահատակութիւններու, որոնց տխուր հանդիսատեսը կ'ըլլանք ամէն ատեն. չէ՞ մի որ, ինչպէս ըսինք, անդիմադրելի հոսանքի ստատկութիւնով գրչի ու խօսքի այս չահատակութիւնը —չըսելու համար քիչ մը խիստ բացատրութեամբ՝ անբարոյականութիւնը— նո՛ր ոս, դէպի մեր բարոյական կեանքին պատկերացոյցը կազմող Մամուլն է խուժեր հո՛ն, իւ գործ գիտնալու համար իր աւերը ապահովիչ ու կործանող։

Ճամբայ չէ՛ ասիկա, զոր բռնած կ'երթանք՝ եկեղեցական, գպրոցական եւ այլ իրաւունքներու անունով մաքառելու համար մինչեւ ծայրը. մոլեռանդ նախանձախնդրութեան մը պարզ մէկ ապացոյցը չէ՞ ատ. ինչո՞ւ, գոնէ թերեւ լաւատեսութեան մը տրամադիր ոգիին պակասութիւնը մեր մէջ. ինչո՞ւ, քննադատական ազամտիտութեան բոլոր անբարեմիտ հնարքներն ու կերպերը՝ որոնց կը զոհենք անխղճօրէն, գերագոյն զոհողութեան եւ ծայրայեղ անձնուիրութեան տիպար դէմքերը մեր եկեղեցական կամ աշ-

խարհական համաստեղութեան։ Պարտաւորութեանց անճիշտ ըմբռնումի մը ծոցէն դուրս եկած չահախնդիր իրարանցումի կերպեր մը կը մատնենք առնցմով ու չենք տար բնաւ ո՛և է մեկնուն ա՛յն հաւատքը թէ՝ օրէն մեկը մենք ալ կարող պիտի ըլլանք ուրնեննալու մեր ուրոյն Գրականութիւնը, իր անկեղծ ու ճշմարիտ աշխատասիրներով։

Երբ այս մտածութիւններուն կը մղուիմ, անկարելի կ'ըլլայ ինձ համար —ինչպէս նաև կը յուսամ ա՛մէն անոնց համար՝ որոնք կը սիրեն անկեղծութիւնն ու ճշմարտութիւնը— լուռ անցնիլ յիշատակելի այն կեանքին վրայէն, որ ողբացեալ Համբարձում Էֆ. Ալաճահեանինը եղաւ անցնող կէս դարու մէջտեղին. վկա՛յ իր թերթը՝ որ իբրև մտացի և անկողմնակալ քննադատ կը փայլի ան մի՛շտ։

Ալաճահեան Որդիի, Սիմոն Էֆ.ի՝ կը մնայ ուրեմն անսայթաք հետեւողը ըլլալ իր ողբացեալ հօր գծած չաւղին, արժեցնելու համար ա՛յն բովանդակ յոյսն ու վստահութիւնը՝ զոր ունին փունջի հեռաւոր և մերձաւոր բարեկամները լրեն նկատմամբ։

Կեսարիա ՎԱՀԱՆ ԱԼԱՆ

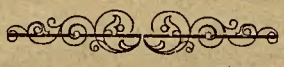

ՀԱՃՈՑԲՈՎ կը ծանուցանենք մեր ազնիւ Ընթերցողաց և համեստասուն Ընթերցուհեաց թէ՝ Պարտիզակի Ամերիկեան Բարձրագոյն Վարժարանի ծանօթ գրադէտ Ուսուցիչներէն Մեծ. Յակոբ Էֆ. Ալճեան (Ռոզմերի) պիտի աշխատակցի թերթիս, որուն համակիրներէն է ազնիւ Ուսուցիչը։ Կը յուսանք որ այս աշխատակցութիւնը հաճոյք պիտի պատճառէ մեր երկտեռ սիրելի Ընթերցողաց, քանի որ Ռոզմերիի գրելու կերպը ծանօթ է ընթերցասէր Հասարակութեան։

ՀՈԳԵԼՈՑՍ ՆԵՐՍԷՍ ԵՒ ԽՈՐԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Անցեալ ուրբաթ օր, մահուան տարեդարձն ըլլալով հոգելոյս Ներսէս և Խորէն Պատրիարքներուն, Հոգեհանգստեան հանդիսաւոր արարողութիւն կատարուեցաւ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին, և մասնակցութեամբ Եղիշէ, Անանիա և Եզրաս Վրդ.ներու, քահանաներու և բազմաթիւ դպիրներու, և ի ներկայութեան պատուաւոր Ազգայնոց։

ՀԱՆԳԻՍՏ ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ԱՇՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ ՏԵԱՌՆ ՄԿՐՏՉԻ ԱՌԱՋՆՈՑ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ

Խորին ցաւօք կը զուժենք յաւիտենական հանգիստը ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ԱՇՈՒԹԵԱՆ *Հայրապետին Ամենայն Հայոց՝* ՏԵԱՌՆ ՏԵԱՌՆ ՄԿՐՏՉԻ ԱՌԱՋՆՈՑ, *որ աւանդեաց զհոգի իւր ի ձեռն Աբարչին, երեքշաբթի, յետ Մի՛ջօրէի։*

Հանգուցեալ Հայրապետն 1820 *Ապրիլ* 5*ին ծնած էր Վանայ մէջ, հետեւաբար* 88 *տարեկան էր։ Սինոդի նախանդամը կաթողիկոսական Տեղապահ կ՚ըլլայ։ Հետեւաբար այս կարեւոր պաշտօնը կը վիճակի Սինոդի նախանդամ և Տփղխի Հայոց Նախկին Առաջնորդ Տ. Գէորգ Ս. Արքեպիսկոպոսի, որ խելահաս, պարկեշտ և վստահելի եկեղեցական մ՚է։*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՀԱՆԴԻՊ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ԳԻՇԱՏԱԿԻՆ

Անցեալ շաբաթ օր, ողբացեալ Ուսուցչապետ Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեանի ծննդեան տարեդարձն ըլլալով՝ ըստ սովորութեան, փակ էր վարժարանը։ Վարժարանին Ընդհ. Տնօրէն Պետրոս էֆ. Կարապետեանի կարգադրութեամբ, Հոգեհանգստեան Պաշտօն կատարուեցաւ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ։ Այս հոգեյուզնոց արարողութեան ներկայ գտնուեցաւ վարժարանին ամբողջ Ուսանողութիւնը, աւանդնորդութեամբ Ներքին Տնօրէն Թաշճեան Լեւոն էֆ-ի։ Ներկայ էին նաև Պէրպէրեան Ընտանեաց բոլոր անդամք, ուսուցիչները վարժարանին և այլ անձնուիրութիւնք, ողբացեալ Ուսուցչապետին յիշատակին յարգող։ Ետ աւարտման Հոգեհանգստեան արարողութեան՝ ուսուցիչները և ուսանողները վերադարձան վարժարան, որուն մեծ սրահին մէջ հաւաքուելով՝ կատարեցին սրտագրաւ հանդէս մը, ի մեծարանս Ուսուցչապետին յիշատակին։ Պետրոս էֆ. Կարապետեան չա՛տ յուզիչ բանախօսութեամբ մը ի վեր հանեց Պէրպէրեանի կրթական գործունէութիւնը, գո՛րծը, կեանքը, և մխիթարական խօսքեր ուղղեց Պէրպէրեան ընտանեաց։ Արտասանութիւններ եղան նաև վարժարանին ուսանողաց կողմանէ։

ՀԱՅՆԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԿԱՐԻՈՅ Կրթական Նախարարութիւնը տարիներ առաջ Օրէնք մը հրատարակած էր, որուն համեմատ երկրին բոլոր ոչ-պուլկար երկրորդական վարժարանաց ուսուցիչները պէտք է վկայեալ ըլլային գիմնազիոններէ, բայց նոյն ատեն այս կարգի բաւական թուով ուսուցիչներ չգտնուելով Պուլկարիոյ մէջ, պայմանաժամ տրուեցաւ այդ կարգի ուսուցիչներ պատրաստելու։ Քանի մը տարի առաջ, Պուլկարիոյ հայ վարժարանաց ալ հաղորդուեցաւ Օրէնքին այս տրամադրութիւնը, բայց Պատրիարքարանի եւ տեղական Հոգաբարձութեանց առարկութեանց վրայ պայմանաժամ մը տրուեցաւ։ Այս անգամ վերստին կրկնուած ըլլալով այդ հրահանգը, հոգաբարձութիւնը պատասխանած են թէ՝ գիմնազիոնէ վկայեալ ուսուցիչ մը չպիտի ուզէ բնաւ գալ եւ 60 կամ 80 ֆրանքի պաշտօն մը ստանձնել ազգ. վարժարանաց մէջ եւ թէ իրենց (հոգաբարձութեանց) պիւտճէները չեն ներեր մեծ թոշակներով այդ կարգի ուսուցիչներ ունենալու, ուստի աւելի յարմար կը նկատեն երկրորդական վարժարանները փակել եւ ծխական վարժարանները՝ այսինքն նախակրթարանները պահել։ Ուստի, այս հիման վրայ փակուած են կարգ մը քաղաքներու ազգային երկրորդական վարժարան։ Կրթական Նախարարութիւնը միանգամայն ազգ. վարժարանաց ազդարարեր է՝ միա՛յն օտար հպատակներու աշակերտներն ընդունիլ, քանի որ իրենց ուսուցիչներն ալ գիմնազիոնէ վկայեալ չեն։

— ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ գիր մը ղրկուեցաւ Զմիւռնիոյ Ս. Առաքելոյ Հոգ կոմսանէ՝ այրի Տիկին Բօզինա Պաքըրճեանի եւ Պաքըրճեան որդւոց, որոնք ի յաւերժացումն յիշատակի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պետրոս էֆ. Պաքըրճեանի, փառաւոր մանկապարտէզ մը նուիրեցին Ազգիս։

— ՎՍԵՄԱՓԱՅԼ Պօղոս փաշա Նուպարի պաշտպանութեան ներքեւ ընդունուած երկու ուշիմ եւ բարեկիրթ պատանիները՝ Պ. Բարսեղ Կիւլպէնկեան եւ Պ. Վահրամ Զուխաճեան՝ անցեալ շաբթու Բարիզ ուղեւորեցան, իրաւաբանական դասընթացքի հետեւելու եւ փաստաբան ըլլալու առաջադրութեամբ։ Այս երկու նորատի պատանեաց համար կը մաղթենք ի սրտէ կատարեալ յաջողութիւն։ Գաղայոյս ենք որ Պ. Վահրամ Զուխաճեան եւ Պ. Բարսեղ Կիւլպէնկեան պատիւ պիտի բերեն իրենց վսեմափայլ Բարերարին՝ Պօղոս փաշա Նուպարի, որուն վերջերս տուած մէկ որոշման առթիւ, ի մասին Նուպարեան Սանուց ամուսնական խնդրոյն՝ շատ անհաճոյ եւ անտեղի ակնարկութիւն մը երեւցաւ Թերթի մը մէջ։ Լրագրական բարքերու եւ բարեկրթութեան հակառակ է վիրաւորել արժանապատուութիւնը մանաւանդ Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպարի նման վեհոգի Բարերարի մը, փոյթ չէ Թէ այդ վէրքը բնաւ ազդեցութիւն չըներ յայնախոհ եւ բանիմաց անձնաւորութեանց վրայ։

— ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Կէչլա քաղաքին մէջ հայ վարժարան մը պիտի բացուի, Վիեննական Մխիթարեաններուն վարչութեան ներքեւ։ Այս վարժարանին նպատակը պիտի ըլլայ հունգարահայ Ազգայնոց ուսուցանել մայրենի լեզուն։

— ՀՐՃՈՒԱՆՕՓ կը ծանուցանենք Թէ՝ Զմիւռնիոյ Արշոլոյս Օրագիրը անցեալ շաբթու սկսաւ հրատարակուիլ, կարող

եւ ծանօթ գրիչներու խմբագրութեամբ։ Նորածագ Արշալուսոյ Արտօնատէրն՝ Մեծ. Բարսեղ էֆ. Քէշիշեան՝ ծանօթ է արդէն իւր հեզահամբոյր քնաւորութեամբ. նախկին սանն է Պէրպէրեան վարժարանի, որուն բարեյիշատակ Հիմնադրին ազնիւ Զարուհի Տիկնոջ յուզարկաւորութեան հանդիսին առթիւ Քէշիշեան էֆ. խօսած է խիստ յուզիչ դամբանական մը, իւր գնահատելի պերճախօսութեամբ. այդ առենէն իսկ մասնաւոր սէր մ'ունէը հրապարակախօսութեան եւ հրապարակագրութեան համար. ուրախ ենք որ արդ կ'իրականանան իւր փափագն ու տենչը եւ կը հանդիսանայ Թերթի մը Արտօնատէրը։ Ի սրտէ յաջողութիւն, յարատեւութիւն եւ անվհատ գործունէութիւն կը մաղթենք մեր սիրելի Պաշտօնակիցին, եւ իւր ստացած լրագրական եւ հրապարակագրական փայլուն դիրքին ու պաշտօնին համար, Արշալուսոյ հրատարակութեան առթիւ եւս, կը կրկնենք մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները։

— ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Ս. Կաթողիկոսին Սսոյ մայրավանքէն հովուական այցելութեամբ բացակայած միջոցին, Սսոյ կրթական եւ եկեղեցական գործերը անխոնջ աշխատութեամբ կը վարէ Կաթ. Փոխանորդ Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վրդ. Թուրսարգիսեան։ Շա՛տ զարմանալի է որ, կը գրէ Սսոյ մեր Թղթակիցը, լրագիրներէ ոմանք արծագանգ կ'ըլլան կարգ մը վարդապետներու կրթ. կրօն. կամ այլ վարչական երեւակայեալ կարողութեանց, դրուատալից սիւնակներ կը նուիրուին կարգ մը վարդապետներու անգոյ արժանեացհամար, մինչ Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վրդ. Թուրսարգիսեանի նման ուսեալ, բարեկերթ եւ վարչագէտ կղերականի մը ջանքերն անարժագանգ եւ անվարձ կը մնան։ Թուրսարգիսեան վարդապետ տիւ եւ գիշեր կ'աշխատի, տեղւոյս կրթական աննախանձելի վիճակը կարգադրելու համար, առանց զգացնելու պակասը Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսի։—Հոկտեմբերի 17ին, չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 4ին առեները, տեղս (Սիս) երկրաշարժի բուռն ցնցում մը զգացուեցաւ, որուն պատճառած վնասները բարեբախտաբար ոչինչ են։— Այս տարի Սսոյ բամբակի բերքը շատ լաւ է. շուշման շատ քիչ է այս տարի, գիները շատ բարձր են, բայց այս օրերս 10 փարայի չափ իջան։

— ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ Առաջնորդ Գեր. Տ. Ստեփաննոս Ս. Արքեպիսկոպոս՝ առենէ մ'ի վեր եալովայի Քարժի գիւղը կը գտնուէը, տեղւոյն ժողովրդեան անհրաժեշտ մէկ պէտքը լրացնելու համար, այն է երեք քառորդ ժամ հեռաւորութեամբ Պաղ Աղբիւրի ջուրն եկեղեցւոյն առջեւ բերելու աշխատութեանց կը հսկէը. շինութիւնը վեջացած եւ ջուրն այժմ սկսած է գալ։ Ն. Սրբազնութիւնն եկեղեցւոյն նորոգութիւնն ալ կատարել տալով վերադարձած է Նիկոմիդիա եւ օրհնութեան գիրեր ղրկած է հանգուցեալ Գրիգոր էֆ. Գարակէօզեանի ժառանգորդաց՝ որ յարգելով անոր կտակը՝ 100 ոսկի տրամադրած էին այս շինութեան գործին համար։—Պայրամի տօնի առթիւ, Նիկոմիդիոյ Ս. Առաջնորդ հայրը՝ ընկերակցութեամբ Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Պարգեւ Վրդ. Սուքիասեանի, շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Վսեմ. Կառավարչին եւ այլ կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնատարաց։

Արտօնատէր ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ.—Պատասխանատու-Տնօրէն Ս.ՋԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
Տպագր. ԶԱՐԵՀ Ն. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՆՈՐ ԱՌԻԹ ԳԻՐՔ ԱՌՆԵԼՈՒ

ՄԻՆՉԵՒ ՓԵՏՐՈՒԱՐ

20 ՂՐՈՒՇԻ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ 10 ՂՐՈՒՇԻ ԳԻՐՔ ՁՐԻ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

Կը վհատէ թղթատարի ծախքը

	Ղրուշ
Բացատրութիւն տօնից և ծիսից՝	6
Բացատրութիւն կրօնական դիտելեաց՝	5
Երգեցողութիւն Ս. Պատարագի՝	1
Ժորհրդատետար Այոր Անճռուի՝ (աշխարհաբար)	5
Ծննդեան չարական՝ (գրաբար և աշխարհաբար)	3
Ծննդեան չարական (դպիրներու յատուկ)	1
Կենցաղ եկեղեցականաց՝	6
Կրօնագիտութիւն Հայ եկեղեցւոյ՝	10
Հայ եկեղեցի՝	3
Հիմունք բարոյականութեան, հոգի, Աստուած, հաւատք՝	6
Սկզբունք նիւթական իմաստասիրաց Քրիստոնեայ Ա.Ժ.աբանից՝	6
Սաղմոս տաճկերէն և հայերէն՝	15
Սաղմոս խոշորագիր՝	5
Մրցում.— Օրացոյց փոռտակոմ՝	1.20
Օրացոյց թաւչեայ՝	2.20

Գաւառաց համար՝ 10 փարայ աւելի։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ մէջ Փունջ կը գտնուի նաեւ Մէհքէմէ փողոց, Ա-բրապեանը Մէյտանը, Ներկարար Ճիվան էֆ. Եագըճեանի խանութը։ Սկիւտարցի գնորդներու ի դիւրութիւն կը ծանուցանենք գայս։

ՕՐՏՈՒԻ մեր Գործակալն է պ. Արամ էֆ. Խրիմեան, ո-րուն կրնան դիմել Լրագրոյս բաժանորդագրուիլ փափաքողները և բաժնեգինը կանխիկ վճարելով՝ կանոնաւորապէս ստանալ թերթերը

Մ. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ ՄԱՌԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԹՎԱԿԱՆ 1897

Կալաթա, Զիվէր Պէյ խան, թիւ 5

Գարթմալի և շրջականերէ բերուած խազողներէ պատրաստուած ենք անարատ գինիներ, Այթրն-Թաշի, Բեչի-Մէհմէսի, Միսիքթի եւ Գարա-Զավուշի։ ՀԻՆ ԳԻՆԻՆԵՐ, նաեւ եկեղեցիներու համար «բաժակաց անապակ գինի»։ Ամէն տեսակ քաղցրօղինիներ (լիքէօռ), օղի, քոնեաք՝ գինիէ զատուած և մաստիքա՝ Իզմիրէ բերուած։ Ունինք նաեւ չանչէ (ճիպրէ) պատրաստուած ընտիր քացախ, լինչպէս նաեւ տղնիւ գարեջուր։ Թէյի սիրահարներուն համար մանուսուր ճիւղ մ՚ալ ունինք հոտաւէտ եւ քաղցրահամ զանազան թէյերու, որոնք ուղղակի Չինաստանէ բերուած են։ Հնդկաստանի, Ճավայի, Չինական եւ Սէյլանի ամենէն ազնիւ տեսակները։ Ցանձնարարութիւնք փոքրով կը կատարուին։

ԱՐԵՒԵԼՔ *ՕՐԱԹԵՐԹ* ազգային, գրական եւ քաղաքական։— *Բաժանորդագրութիւն տարեկան Կ. Պոլսոյ համար 80 ղրչ., վեցամսեայ 45 ղրչ., գաւառներու համար տարեկան 108 ղրչ., վեցամսեայ 60 ղրչ., օտար երկիրներու համար տարեկան 35 ֆր., վեցամսեայ 20 ֆր.։ Ձեռքէ վաճառում՝ տասը փարա։ ԱՐԵՒԵԼՔ հրապարակ կ՚ելլէ ամէն օր, կէս օրին, խնամեալ բովանդակութեամբ, ընտիր յօդուածներով, թարմ լուրերով ու նորագոյն տեղեկութիւններով։ ԱՐԵՒԵԼՔ, իր վերակազմուած խմբագրութեամբ եւ իր կիսդրոյ աշխատակիցներով, առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ տեղական հայ մամուլին մէջ։ Իր ստացած լուրերէն մէկն է ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ըլլալու հանգամանքը, որով իր բնթերցողներուն կը ներկայացնէ պարբերաբար, Շաբաթ Դէմքեր եւ երբեմն ալ տեսարաններ։ Ոչ նուազ կը գնահատուին իր մանուածքային յօդուածները, եկեղեցական, կրթական, տնտեսական-սեղանաւորական, երկրագործական, եւայլն, բաց ի գրական, բանասիրական գրուածքներէ, օրուան տեսութիւններէ, եւն.։ ԱՐԵՒԵԼՔԻ վերաբերեալ ամէն գրութիւն ու բաժանորդագին պէտք է ուղղել Տէր և Տնօրէն Գարեգին Էֆ. Պօյաճեանի հասցէին, Ղալաթիա, Մահմուտիյէ Ճատտէսի, ուր հաստատուած են թերթին Տպարանն և Խմբագրատունը։